

Három hetet meghaladó projekt:

A Pénz és a pénzügyintézetek

A PROJEKT

Címe: A pénz és a pénzügyintézetek

Tartalma:

1. A pénz kialakulásának története
2. Kézpénz
3. Bankszámlapénz
4. A pénzértéke (vásárlóerő vagy vásárlóérték; infláció; infláció mérése; infláció fajtái; infláció okai)
5. Kinek káros és kinek előnyös az infláció?
6. A Magyar Bankrendszer

Indokoltsága, életre hívó nevelési szükséglet:

Gazdasági világváltság és annak a kezelése

Kapcsolódás a Pedagógiai Programhoz

Gimnáziumi oktatás során, a 9-12. évfolyamon „pénzügyi és vállalkozási ismeretek” c. tantárgy keretében középiskolás diákjaink megismerkednek az alapvető pénzügyi és vállalkozási ismeretekkel, továbbá e tárgy keretében hangsúlyt teszünk tanulóink pénzügyi intelligenciájának fejlesztésére.

Kapcsolódás a TÁMOP 3.1.4. konstrukcióhoz:

Három hetet meghaladó projekt keretében sor kerül a „**pénz és a pénzügyintézetek**” ismeretének kialakítására, bővítésére. Továbbá a *pénzügyi intelligencia, az életviteli kompetencia területeinek fejlesztésére, gazdálkodási ismeretek kialakítására. Takarékoság fogalmának mélyítésére, mely magában foglalja az eladósodás prevencióját, illetve pénzügyi váltságkezelő technikákat ismerhetnek meg középiskolás diákjaink.*

Célok:

✓ rövid távú:

- A pénz és a pénzügyintézetek fogalmi ismeretének kialakítása.
- Előadások (tanulói prezentációk) a pénz kialakulásáról.
- Takarékoság fogalmának kialakítása, mélyítése.

✓ közép távú:

- Takarékos életvitel képességének kialakulása.
- Eligazodás a pénz világában.

✓ **hosszú távú:**

- Magas pénzügyi intelligenciával rendelkező diákok kerülnek ki a Huszár Gál Iskolából.
- Takarékos életvitel képességének kialakulása, melynek következtében nem fognak eladósodni.

Feldolgozott tananyagtartalom

✓ **műveltségterület:**

Társadalomismeret

✓ **tantárgy/tantárgyak:**

Pénzügyi- és vállalkozási ismeretek, matematika, történelem, művészeti modul

Várt hatás, eredmény meghatározása – mérhető, értékelhető

- A pénz kialakulásának az ismerete (prezentációk)
- Pénzintézetek ismerete (prezentációk)

Produktum/-ok

- **főproduktum:** a pénz kialakulásáról prezentációk készítése, bemutatása
- **mellékproduktum/-ok:** készített anyagokból kiállítás

Időtartam: négy hét

Időkeret (szervezési keretek: tanóra, foglalkozás, szabadidő keretei): heti 4 óra (pénzügyi - és vállalkozási ismeretek; matematika; történelem; művészeti modul) és szabadidős foglalkozások kb: heti 2 óra

Célcsoport

- **közvetlen:** gimnazista diákok
- **közvetett:** a gimnazista diákok szülei, családtagjai

Szülők, társadalmi környezet bevonása

A diákok által megtartandó előadásokon a szülők és hozzátartozók aktív részvételére számítunk.

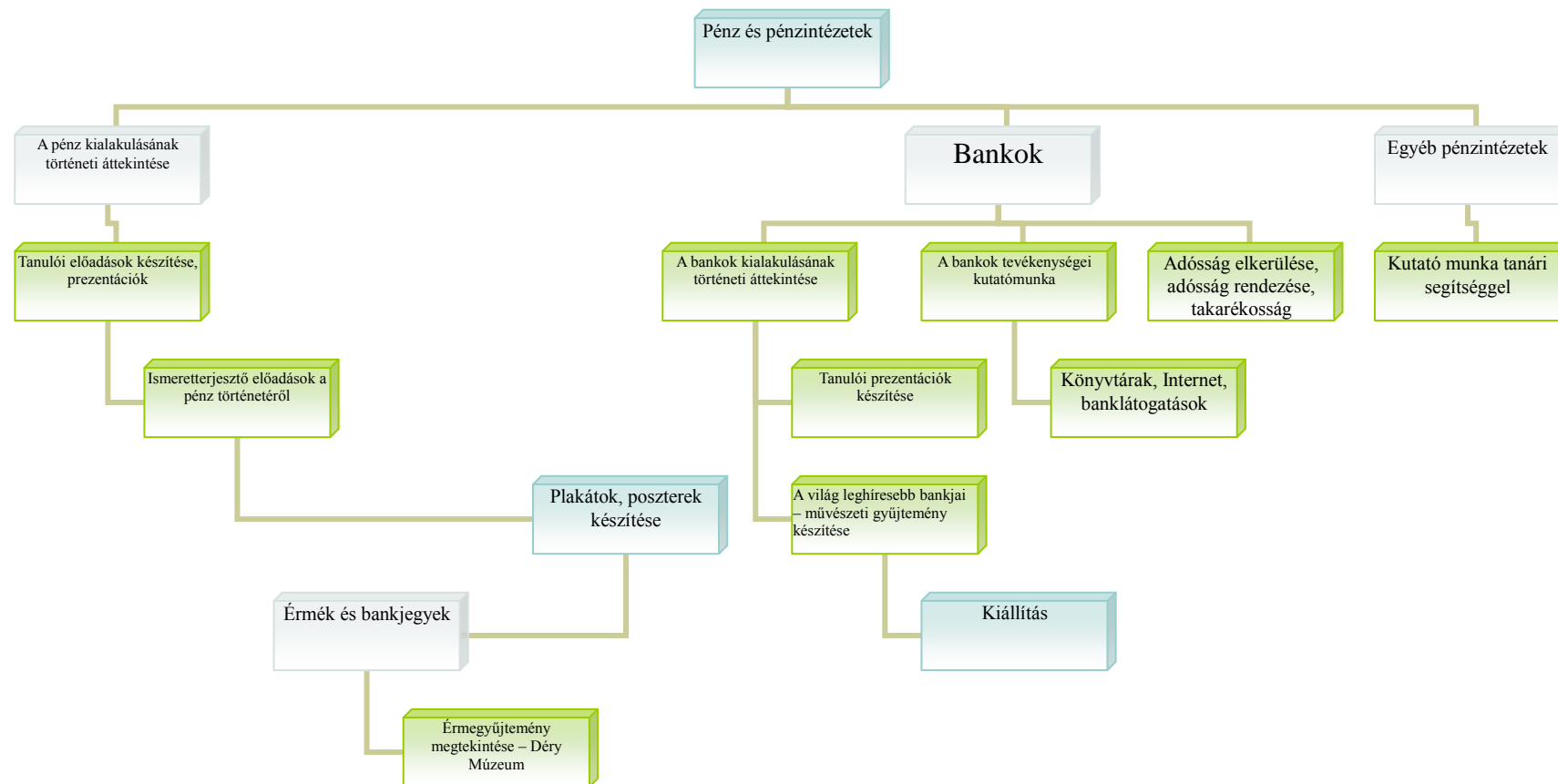
Szükséges erőforrások

- **humán, személyi:** pénzügyi – és vállalkozási ismereteket oktató tanár, matematika tanár, történelem tanár, művészeti modul oktatók, osztályfőnökök
- **dologi:** osztályterem, előadó, könyvtár, aula, projektor, laptop, könyvek, DVD-k, Internet hozzáférés, USB, fotók, plakátok, rajzeszközök, paravánok
- **pénz:** útiköltség, eszköz költség

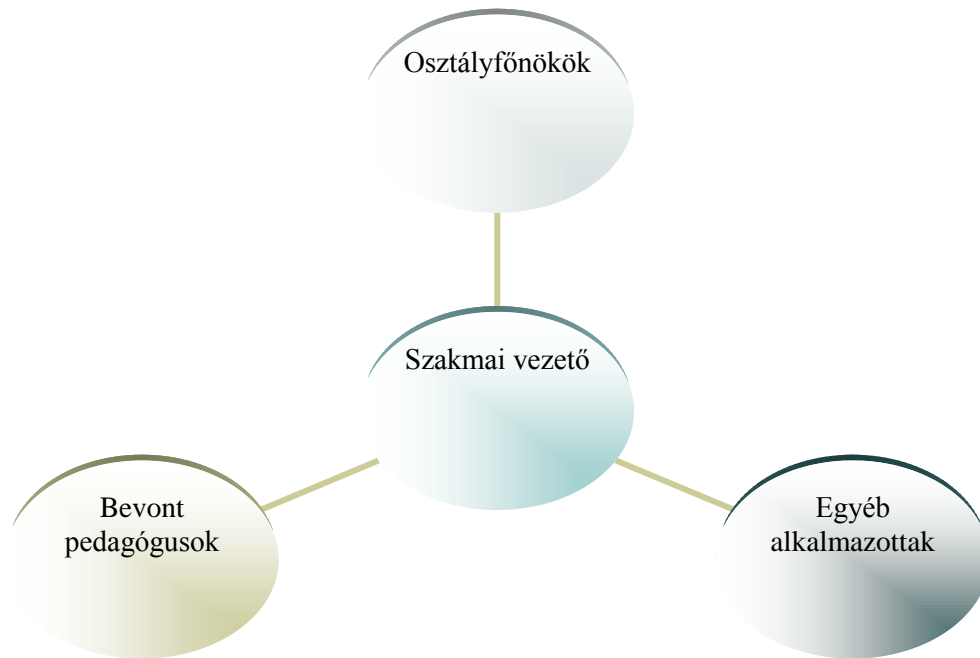
Értékelés

- terv szerint folyamatosan magát a megvalósítási és a pedagógiai folyamatot
- célok teljesülése
- produktum minősége
- alkotás folyamata
- egyéni vállalások
- csoportmunka, csoportműködés
- dokumentáció
- projektfelület
- projektkommunikáció

Projekt hálóterv

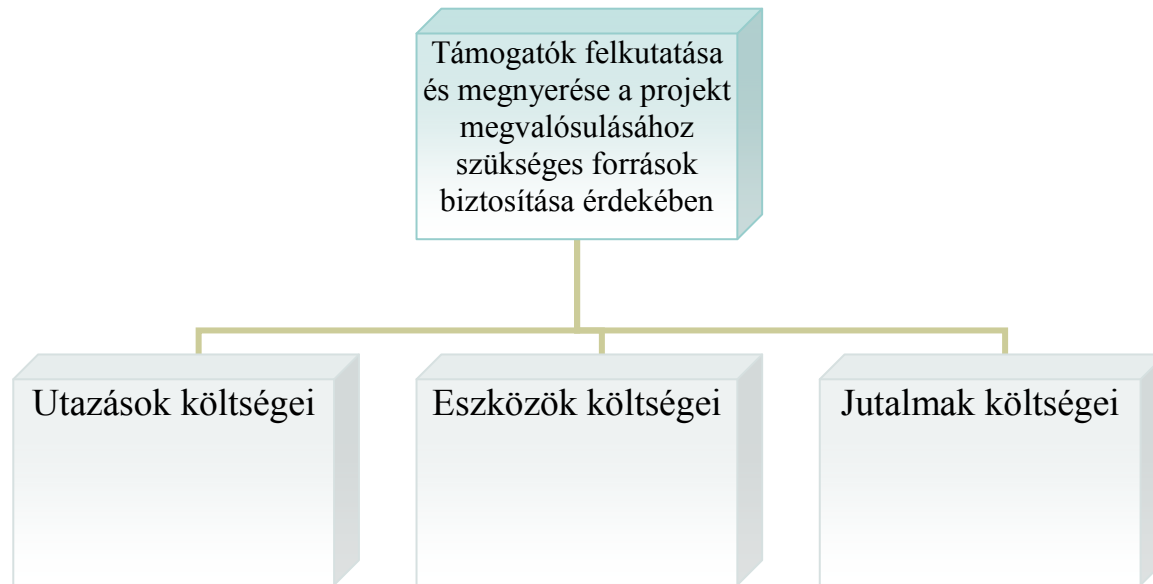

HR, azaz humán erőforrás rendelkezésre állási terv

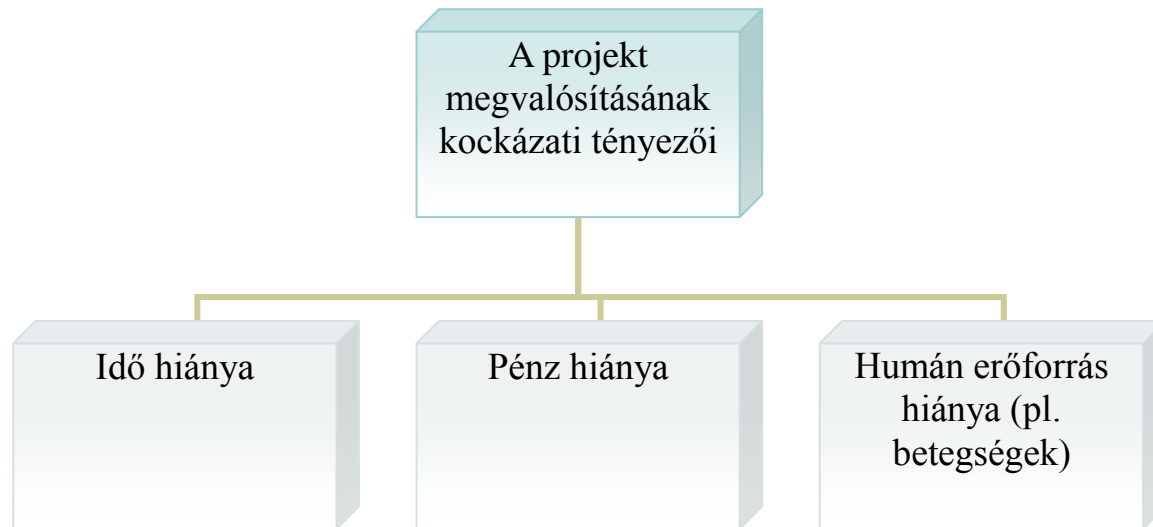

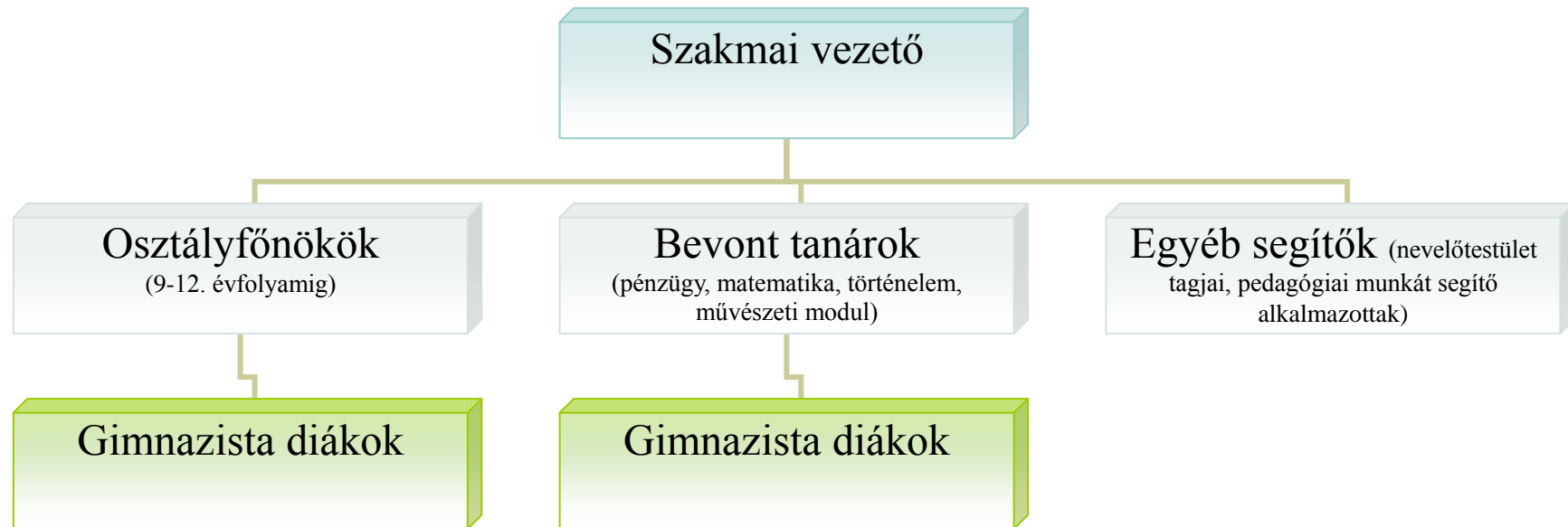
Pénzügyi terv

Kockázatelemzés

Kommunikációs terv

A projekt megvalósításának ütemezése:

A projekt szakaszai	Idő	Tevékenység	Felelős	Eszköz	Produktum, eredmény
Projekt előkészítése	2 hét	Anyagi forrás előteremtése, a megvalósításhoz szükséges eszközök beszerzése	szakmai vezető	telefon	a szükséges pénzügyi források, illetve humán erőforrások megléte
Projekt megvalósítása	3 hét	A pénz kialakulásának történeti áttekintése	történelem tanár	kutatómunka	összefoglaló a pénz kialakulásának történetéről
		Ismeretterjesztő előadások a pénz történetéről	történelem tanár	USB, projektor, laptop	pénztörténeti prezentációk
		Plakátok, poszterek készítése	művészeti modul t oktatók	képzőművészeti eszközök	plakátok, poszterek
		Érmék és bankjegyek	pénzügyi- és vállalkezési ismereteket oktató	érmék, bankjegyek	érmék és bankjegyek ismerete
		Érmegyűjtemény megtekintése – Déry Múzeum	pénzügyi- és vállalkezési ismereteket oktató	busz	érmék és bankjegyek ismerete
		A bankok kialakulásának történeti áttekintése	történelem tanár	könyvek, internet	összefoglaló a bankok kialakulásának történetéről

Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény
 4030 Debrecen, Diószegi u. 15. <tel:52/537-078>, e-mail: huszargaliskola@freemail.hu OM azonosítószám: 200329

		Tanulói prezentációk készítése a bankok kialakulásáról	történelem tanár	könyvek, internet	banktörténeti prezentációk
		A világ leghíresebb bankjai – művészeti gyűjtemény készítése	művészeti modul oktatók	művészeti albumok, könyvek, internet	művészeti gyűjtemény
		Kiállítás - a világ leghíresebb bankjai	művészeti modul oktatók	paravánok, alkotások	kiállítás
		A bankok tevékenységei kutatómunka	pénzügyi- és vállalozási ismereteket oktató	könyvek, internet	a bankok tevékenységeinek ismerete
		Adósság elkerülése, adósság rendezése, takarékoság	pénzügyi- és vállalozási ismereteket oktató	tanári és banki szakember interaktív előadásai	takarékossági programok ismerete
		Egyéb pénzüintézetek	pénzügyi- és vállalozási ismereteket oktató	könyvek, Internet, papírok, íróeszközök	egyéb pénzüintézetek és tevékenységeik ismerete
Projekt zárása	1 nap	Pénz és pénzüintézetek vetélkedő	pénzügyi- és vállalozási ismereteket oktató	jutalmak	a projekt összefoglalása

TÁMOP-3.1.4-08/2-2008-0073 Kompetencia alapú oktatás, egyenlő hozzáférés –Innovatív intézményekben
 Projekt címe: Családok iskolája „kompetensen”

A projekt tartalmi kidolgozása

1. A pénz kialakulásának története

Mi a pénz? A pénz akármilyen lehet, amit általánosan elfogadunk termékekért és szolgáltatásokért. A kezdeti idők óta nemesfémekből (arany, ezüst), valamint rézből készítik a fém pénzeket. De nem csak ezek a pénzformák léteznek (pl: dohány, kagylók stb.). A történelem során az önálló gazdálkodást felváltotta az árucseré, a cserekereskedelelem, majd létrejött egy fizetőeszköz melyet általánosan elfogadtak és ez a pénz. Tehát pénz bármi lehet, amit általánosan elfogadunk javak és szolgáltatások ellenértékéért. A pénz lehetővé teszi a tranzakciók részre bontását: külön történhet az eladás és a vétel. A pénz, mint általános fizetőeszköz segíti a munkamegosztás, specializáció fejlődését. A pénz közvetítőeszköz a kereskedelemben, de értékmérő és értékmegőrző funkciót is ellát.

Bár azt mondjuk, hogy bármi szolgálhat pénzként, azonban jó, ha a következő kritériumoknak minden pénz megfelel:

- stabilitás
- hordozhatóság
- tartósság
- egyenlőség
- oszthatóság
- felismerhetőség

A pénznek a következő funkciói vannak:

- közvetítő eszköz a kereskedelemben (forgalmieszköz-funkció)
- értékmérő egység (értékmérő-funkció)
- értékőrző eszköz (értékmegőrző-funkció)

A modern pénz:

A pénzhelyettesítők kialakulása. A történelem során olyan áru válik pénzzé, amely leginkább alkalmas az általános fizetőeszköz funkciójára: ez elsősorban az arany, másodsorban az ezüst. E két nemesfém számos kedvező tulajdonsága ellenére nem tudja maradéktalanul betölteni a pénz funkcióját.

Már az i.e. harmadik évezredben, Babilonban virágzó üzlet volt a banki tevékenység: vagyis a magánszemély a nemesfémeket letétbe helyezte a bankárnál. A bank számlát nyitott a letétbe helyezőnek, és erről a számláról fizettek a betétes nevében, illetve az érmeletétekről bizonyítékként azokra szóló papír alapú jegyeket bocsátanak ki. Így alakult ki a nemesfémpénz első helyettesítő formája a **klasszikus papírpénz**. *A papírpénz általános elfogadásában – mivel az értéke névleges – nagyon fontos szerepe jut az államnak.*

A papírpénz kialakulása mellett az áruforgalom növekedése szükségessé teszi a **VÁLTÓ megjelenését**: a szükséges pénzmennyiségnél kisebb a rendelkezésre álló aranykészlet. A váltó rövid távú adósságok rendezésére szolgáló okmány, lehetővé teszi az árucserét, de még nem pénz – mert korlátozott a felhasználhatósága. A bank azonban megbízhatóbb partner, ezért a bankár váltója már szélesebb körben elfogadott. A banki váltóról eltűnnek a váltó tartalmi jegyei (lejárat, kamat, kerek címletekben bocsátják ki), ez lesz a nemesfémek helyett a **második pénzhelyettesítő: a klasszikus bankjegy**.

A váltót és a bankjegyet is hitelügyeletek lebonyolítására használták, ezért a bankjegy egyben **hitelpénz**.

A modern fizetési eszközök alapvetően a fenti két pénzhelyettesítő mai változatai: egyrészt a bankbetétek szolgálnak alapul, másrészt valamilyen adósság fejében keletkeznek.

A XX. századik fennmaradt az az elvi lehetőség, hogy ez ma már nem lehetséges. Mivel a pénzhelyettesítők korábban az arany-(ezüst)pénzt helyettesítették, az arany pénzkénti megszűnésével nincs mit helyettesíteni, így a papíros anyagú pénzhelyettesítők a gyakorlatban pénzzé váltak.

Ennek a változásnak a következménye, hogy a bankok pénztermelése, amelynek két formája a hitelnyújtás és a külföldi fizetőeszköz (deviza, valuta-) vásárlás. A teremtett pénz lehet bankjegy – a klasszikus bankjegytől való megkülönböztetés érdekében modern bankjegynek vagy *készpénznek* szokták hívni inkább -, illetve *bankszámlapénz*.

A pénz legfontosabb formái a **készpénz**, valamint a **bankszámlapénz**.

2. Készpénz

A legismertebb pénzfajta a készpénz, ami a fém- és papírpénzek gyűjtőneve.

A készpénz törvényes fizetési eszköz, azaz bármilyen adósság fizetésére kötelezően el kell fogadni. A készpénz bankjegyekből és érmékből áll.

Önmagában sem a papír, sem a fém mint anyag nem képvisel különösebb értéket, ezért azt, hogy az egyes címletek miből készüljenek, sokkal inkább olyan tényezők határozzák meg, mint a tartósság, az előállítási költségek és a hamisítatlanság, nem pedig valami egyéb, mély közgazdasági megfontolás.

Kizárólag a Magyar Nemzeti Bank jogosult bankjegy- és érmekibocsátásra.

Az áruflowamatok, a pénzmozgások nemzetközivé válásának ellenére a nemzeti szuverenitás jelképe maradt mind a kormányok, mind az egyes emberek számára (euro-egyik oldala egységes, másik oldala a nemzeti szuverenitást tükrözi).

3. Bankszámlapénz

A fizetési forgalom túlnyomó része – pénzügyileg fejlett országokban – nem készpénz formájában zajlik. Magánszemélyek, vállalkozások a bankokban különféle típusú számlákat nyitnak. A bankok a számlákon tartják nyilván az ügyfelek felé fennálló tartozásokat- ez **a betét** -, illetve az ügyfél bank felé fennálló tartozásait – ez **a hitel**.

A betét, illetve a hitelkeret terhére a bankok átutalással fizetéseket teljesítenek. Az átutalás olyan banki szolgáltatás, amely lehetővé teszi az ügyfelek számlái közötti közvetlen pénzforgalmat.

A bankszámláról bármikor vehető fel készpénz. A gyakorlatban széles körben elterjedt a pénzkidó automatából (ATM) való pénzfelvétel.

4. A pénzértéke (vásárlóerő vagy vásárlóérték; infláció; infláció mérése; infláció fajtái; infláció okai)

A közgazdászok a ***vásárlóerő vagy -érték*** kifejezést használják a pénzünkért kapható javak és szolgáltatások mennyiségére és minőségére. Ha az árak emelkednek, akkor pénzünk nem ér annyit. A *pénz vásárlóereje* csökken. Ha az árak csökkennek, akkor ellenkezője történik. Tehát áremelkedés következtében a pénz értéke csökken, míg az árak csökkenése esetében a pénz értéke nő.

Ha az árak hosszabb ideig emelkednek, akkor ***infláció***ról beszélünk. Az árak folyamatos csökkenését ***defláció***nak nevezzük.

Az infláció mértéke.

Az infláció mérésére többfajta mutatót szoktak használni. A fogyasztói ár és a ***fogyasztói árindex*** meghatározására a KSH a fogyasztásban fontos szerepet betöltő és azt lehetőleg hosszú ideig képviselő kb. 1100 terméket vizsgál havonta. Az árindex a vizsgálni kívánt időszak kezdeti értékének (bázisidőszak) és záró értékének (tárgyidőszak) a hányadosa. Százalékban fejezi ki a változás mértékét. A fogyasztói árindex kiszámításához először kiszámolják a termékek és szolgáltatások csoportján belül az átlagárát, majd a különböző termékek, szolgáltatások egyedi árindexeit súlyozva átlagolják. A súlyozáshoz ún. fogyasztói kosarat állítanak össze, amely a legjobban reprezentálja a fogyasztói szokásokat, vagyis az összes vásárláson belül mennyit költ egy átlagcsalád élelmiszerre, ruhafélére, tartós fogyasztási cikkekre stb.

Az infláció fajtái:

- **kúszó infláció** (az árváltozás csak néhány százalékos, így gazdasági zavarokat nem okoz)
- **vágtató infláció** (az árváltozás évente kétszámjegyű, így a pénz rohamosan értéktelenedik. Gazdasági megrázkódtatással is járhat, így az emberek nem szívesen tartják vagyonukat ilyenkor pénzben, inkább ingatlanba, aranyba fektetik.)
- **hiperinfláció** (követhetetlen és óriási áremelkedés, amely komoly gazdasági és társadalmi problémákat okoz)

Az infláció legfontosabb okai:

- **keresletinfláció** (az a gazdasági helyzet, amikor „túl sok pénz van forgalomban, de csak kevés terméket lehet kapni”, keresletinflációhoz vezet. Ha a kereslet gyorsabban nő, mint ahogyan azt az ipar képes kielégíteni, akkor az árak emelkednek.)
- **költséginfláció** (ha az árak attól emelkednek, hogy a termelés költségei nőnek, akkor költséginflációról beszélünk)

5. A Kinek káros és kinek előnyös az infláció?

Az infláció különböző módon érinti az embereket: egyeseknek káros, míg másoknak előnyös.

Akik számára káros az infláció:

- fix jövedelemből élő emberek
- befektetők
- hitelezők
- vállalkozások

Akik számára előnyökkel jár az infláció:

- azok, akik könnyen emelni tudják jövedelmüket
- kölcsönvevők (hitelfelvevők) /fix kamatozású hitel esetén/
- a kormány

6. A Magyar Bankrendszer

Bank: Olyan pénzügyi intézmény, amely betéteket fogad és hiteleket helyez ki.

A bank olyan pénzüintézmény, amely speciális feladatokat lát el, vállalkozási alapon. A bankok tevékenységét három fő részre bonthatjuk:

- passzív bankügylet (betétgyűjtés, számlavezetés)
- aktív bankügylet (hitelnyújtás)
- egyéb bankügyleti tevékenységek (vagyonkezelés, valutaváltás, értékmegőrzés, bankkártyák, értékpapírügynöki (bróker) tevékenység, biztosítás, részvények jegyzése-lebonyolítása, tanácsadói munka)

A bankok – mint üzleti alapon működő gazdálkodó szervezetek – alapvető célja a profit. Ezt úgy tudják elérni, ha bevételeik magasabbak, mint kiadásaik.

A bankok bevétele: a kihelyezett hitelek után a felvevők részéről fizetett kamat.

A bankok kiadása: a bevételek után fizetett kamat, üzemeltetési és egyéb költségek. A kettő különbsége a kamatrés, ami a bank haszna.

A bankrendszer: egy ország bankjainak és pénzüintézeteinek összessége. Felépítése alapján megkülönböztetünk *egyszintű* és *kétszintű* bankrendszert.

Az egyszintű bankrendszer jellemzői:

- a központi bank vagy jegybank közvetlen kapcsolatban áll a gazdasági élet szereplőivel
- kizárólagos joga a bankjegykibocsájtás, a devizagazdálkodás

Magyarországon 1947-től 1986-ig egyszintű bankrendszer működött.

1987. január 1-től a bankrendszer reformja során kezdődött el a kétszintű bankrendszer kiépítése. A magyar bankrendszert 1997-ben korszerűsítették.

A pénzügyi intézményeket **pénzügyi közvetítőknek** nevezzük. A legismertebb pénzügyi intézmények a bankok. Különböző pénzügyi tevékenységekre további pénzügyi intézmények is alapíthatók:

- szakosított hitelintézet
- szövetkezeti hitelintézet
- pénzügyi vállalkozás

Szakosított hitelintézet: csak meghatározott pénzügyi szolgáltatásokat nyújthat. Tevékenysége nem olyan szerteágazó, mint a banké.

Szövetkezeti hitelintézet: korlátozott pénzügyi szolgáltatásokat végezhet – a pénzváltás kivételével –, kizárólag saját tagjai körében.

Pénzügyi vállalkozás: az a pénzügyi intézmény, amely egy vagy több pénzügyi szolgáltatást végez.

A bankrendszer jellemzői:

- a központi bank áll közvetlen kapcsolatban a pénzügyi intézményekkel
- a gazdálkodó szervezetekkel és a lakossággal a hitelintézetek és a pénzügyi vállalkozások tartják a közvetlen kapcsolatot

A pénzügyi intézmények szolgáltatásait két nagy csoportra bontjuk:

- pénzügyi szolgáltatások (pl. betétgyűjtés, hitelnyújtás)
- kiegészítő pénzügyi szolgáltatások (pl. pénzváltás, pénzek – érmék, bankjegyek – ellenőrzése)

A központi bank – Magyar Nemzeti Bank (MNB) – elsődleges célja az árstabilitás elérése és fenntartása. E célnak alárendelten támogatja a kormány gazdaságpolitikáját.

A Magyar Nemzeti Bank feladatai:

- az MNB a rendelkezésére álló monetáris eszközökkel befolyásolja a pénz- és hitelkínálatot, valamint a pénz- és hitelkeresletet
- a nemzeti fizetőeszköz belső és külső vásárlóerejének védelme
- kizárólagosan jogosult bankjegy- és érmekibocsátásra
- aranyból és devizából készletet gyűjt

A monetáris politika eszközei:

- refinanszírozás rendszere
- kötelező tartalékok szabályozása
- árfolyamok és kamatok befolyásolása vagy meghatározása
- nyíltpiaci műveletek

Az üzleti bankok által vezetett betétek adják a pénzkínálat legnagyobb részét. Mivel a bankok által nyújtott hitelek is a betéteket növelik, ezért mondhatjuk, hogy a bankok hitelképző képessége látja el a „pénztermelés” feladatát. A bankok által teremtett pénz mennyiségét a tartalékráta határozza meg, amely közvetlenül befolyásolja a bankok által nyújtható kölcsönök maximális értékét is.

Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény
4030 Debrecen, Diószegi u. 15. <tel:52/537-078>, e-mail: huszargaliskola@freemail.hu OM azonosítószám: 200329

TÁMOP-3.1.4-08/2-2008-0073 Kompetencia alapú oktatás, egyenlő hozzáférés –Innovatív intézményekben
Projekt címe: Családok iskolája „kompetensen”

Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény
4030 Debrecen, Diószegi u. 15. <tel:52/537-078>, e-mail: huszargaliskola@freemail.hu OM azonosítószám: 200329

TÁMOP-3.1.4-08/2-2008-0073 Kompetencia alapú oktatás, egyenlő hozzáférés –Innovatív intézményekben
Projekt címe: Családok iskolája „kompetensen”